

SOMMER 2023
89. ÅRG.

8

FRA ELEKTROINGENIØR
TIL BIBELFORSKER

12

GOD MOTTAKELSE
FOR BOK OM
ISLAMSK ØKONOMI

20

LEKTORSTUDENT I
NASJONALT VERV

TEMA

Manuskriptenes hemmeligheter

Bli med noen av MFs anerkjente forskere på jakt i gamle manuskripter.

VIDAR L. HAANES

Rektor

Tekster og tider

Mye av virksomheten ved MF vitenskapelig høyskole består i å tolke tekster, forstå dem ut fra deres historiske kontekst og lese dem inn i vår samtid. Den tekstnære bibelutleggingen har vært et kjennetegn ved luthersk teologi siden reformasjonen. Fortsatt lærer profesjonsstudentene i teologi å lese bibelske tekster på grunnspråkene, gresk og hebraisk.

Svært mange jødiske og kristne tekster fra de første århundrene er i ulike varianter også bevart på arameisk, syrisk, koptisk, etiopisk eller arabisk. I dette nummeret av MF-bladet møter vi forskere som arbeider med slike tekster og manuskripter.

Professor Brent Nongbri leder et fireårig forskningsrådsprosjekt om kodeksens tidlige historie (da skriftrullen ble bok). Mina Monier arbeider med den arabiske evangelieharmonien Diatessaron, en harmoniserende sammenstilling av de fire evangeliene. Begge disse prosjektene innbefatter bruk av digitalt materiale, metoder og verktøy – det vi kaller digital humaniora.

Andre av våre forskere og lærere arbeider med dødehavsrullene, etiopiske og syriske manuskripter, koptisk papyrologi og andre viktige og spennende manuskriptstudier som bidrar til bedre forståelse av antikkens og fororientens kultur, der de bibelske og utenombibelske (apokryfe og pseudopigrafiske) tekster ble til, formidlet, oversatt til nye språk og fortolket frem til vår egen tid.

Grunnlaget for kirkenes gudstjenesteliv og lesningen av de bibelske skriftene på våre egne språk, ligger nettopp i dette grundige og spesialiserte forskningsarbeidet på disse tekstene. Tekster som gjennom årtusener har skapt tro og gitt mening og retning i menneskers og menigheters liv, og som gjør det fortsatt.

Professor Karl Olav Sandnes går nå av for aldersgrensen, og du møter ham i hans avskjedsintervju. Sandnes er internasjonalt anerkjent som en fremragende forsker på Det nye testamente, med fokus på hvorledes den kristne troen og dens tekster kommuniserte i den antikke verden. Han er samtidig den gode, vennlige medarbeider, en klok bibelformidler og en svært populær lærer og foreleser. Han har vært selve idealet av en MF-lærer.

Vidar L. Haanes

Innhold

2

PÅ JAKT ETTER KODEKSENS HISTORIE

Hvor gamle er egentlig de tidligste bevarte manuskriptene av bøkene i Det nye testamente? Det ønsker professor Brent Nongbri å finne ut gjennom forskningsprosjektet EthiCodex.

6

FRA ELEKTROINGENIØR
TIL BIBELFORSKER

Mina Monier tok veien via elektro- og kraftteknikk før han dykket inn i manuskripter og bibelforskning for å forstå kristendommen.

10

FORSKER PÅ RELIGION SOM
SAMFUNNSFENOMEN

Ingrid Storm stiller interessante spørsmål om sammenhengen mellom religion og samfunn. Bli bedre kjent med MFs første professor i sosiologi.

UTGIVER

MF vitenskapelig høyskole
for teologi, religion og samfunn
Pb 5144 Majorstuen, 0302 Oslo
Telefon: 22 59 05 00
E-post: mfblad@mf.no
Bankkonto: 6038 05 58583
www.mf.no

REDAKSJON

Hilde Arnesen, fungerende redaktør
Vidar L. Haanes, ansvarlig redaktør
Unn Målfrid H. Rolandsen, red. medlem
Veronica Rønning, red. medlem
Kjetil Fretheim, red. medlem

PRODUKSJON OG TRYKK

Foto omslag: Gunnar Bækkevold
Layout/trykk: Østfold Trykkeri, Askim

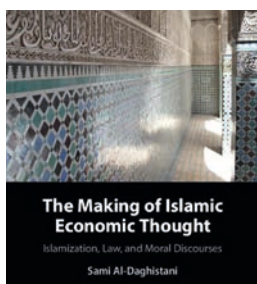

12

KARL OLAV SANDNES TAKKET FOR SEG

Etter 30 år som professor i Det nye testamente, går Karl Olav Sandnes av med pensjon. 25. mai holdt han sin avskjedsforelesning for et fullsatt Aud 1. Les mer om hvilke refleksjoner han gjør seg ved slutten av yrkeslivet.

11

ISLAMSK ØKONOMI

Sami al-Daghistanis bok om islamsk økonomisk filosofi er nominert til prestisjetung pris.

17

REPRESENTERER MF I LEKTORLAGET NASJONALT

Lektorstudent Natalie Woldengen er valgt til nestleder i studentenes lektorlag nasjonalt. Les mer om hva hun mener MF kan bidra med i møte med de større institusjonene.

ANNONSEINFORMASJON

Ønsker du å annonsere i bladet, ta kontakt med Ragnhild Helena Aadland Høen, ragnhild.aadland.hoen@mf.no.

Har du andre spørsmål er du velkommen til å kontakte oss.

15 500 abonnenter mottar bladet to ganger i året. Abonnentene består av MF-venner, tidligere studenter og ansatte, alle menighetsråd, kirkelige organisasjoner og institusjoner.

Ved kildehenvisning kan artikler i MF gjengis fritt.

Bladet kan lastes ned elektronisk på mf.no (gratis tjeneste) Ønsker du ikke å motta bladet? Send en e-post til info@mf.no.

ISSN 2535-6291

18

FRIVILLIGHETSUTDANNING FÅR PENGER

MF lager nytt gratis videreutdanningstilbud om frivillighet og samskaping.

20

NYTT PÅ BOKFRONTEN

MFs forskere gir stadig vekk ut nye bøker. Her får du presentert et lite knippe av dem.

22

HVA SKJER PÅ MF TIL HØSTEN?

Svært mange arrangementer og seminarer ved MF foregår nå både på huset og som videooverføring. Her finner du oversikten.

ETHICODEX. Forskerne i prosjektet The Early History of the Codex (EthiCodex): fra venstre Brent Nongbri, professor i religionshistorie, Ariadne K. Marketou, postdoktor, og Robert Emil Berge, postdoktor.

På jakt etter kodeksens historie

Hvor gamle er egentlig de tidligste bevarte manuskriptene av bøkene i Det nye testamente? Dette spørsmålet har professor Brent Nongbri jobbet med i tjue år. Nå jobber han med å få på plass et bedre metodisk og etisk grunnlag for forskning på manuskripter.

TEKST: HILDE ARNESEN
FOTO: GUNNAR BÆKKEVOLD OG ETHICODEX

MODELL. For å best mulig forstå hvordan kodeksen har sett ut og fungert har Brent Nongbri laget mange modeller.

MIKROSKOP. Postdoktorene Robert Emil Berge og Ariadne K. Marketou studerer et manuskript hos British Library i London. Ved hjelp av et bærbart mikroskop kan de analysere blekk og andre detaljer som ellers ikke er synlige.

– Jeg tror de fleste blir overrasket over at vi faktisk ikke vet nøyaktig alder på de eldste manuskriptene i Det nye testamente, forteller Brent Nongbri.

Han er professor i religionshistorie ved MF, og er en internasjonalt anerkjent forsker innen studiet av gamle manuskripter og tidlig kristendom.

På begynnelsen av 2000-tallet begynte han å lure på hvor gamle manuskriptene fra Det nye testamente er. Mens moderne trykte bøker er merket med årstall for publisering, er det ingen som vet den eksakte alderen på gamle manuskripter.

UENIGE EKSPERTER

Forskere har lenge brukt analyser av håndskriften til å anslå alderen til manuskripter. Dette kalles paleografi.

– Men paleografi kan være upålitelig. Selv om håndskrifter endrer seg over tid, ser vi at noen stiler har lang levetid. Her er det snakk om hundrevis av år. Så med mange manuskripter kan vi egentlig ikke være så sikre på når de ble skrevet. Noen ganger vil selv de mest respekterte ekspertene være uenige om manuskriptets alder med to eller tre århundrer, forteller Nongbri.

Denne uvissheten trigget noe i Brent Nongbri. Han ville så gjerne vite sikkert hvor gamle disse tekstene var. Så han begynte å studere ulike aspekter ved manuskriptene. Ikke bare håndskrift, men også formatet på bøkene og hvordan de ble bundet.

– Men aller viktigst: deres proveniens, altså «livshistorien» til manuskriptet fra det ble produsert og fram til nå. Jeg ønsket å kunne

svare på spørsmålet: Hvordan havnet dette manuskriptet akkurat her i dette biblioteket eller museet? Hvilke veier har det tatt for å komme hit?

– Hvordan havnet dette manuskriptet akkurat her i dette biblioteket eller museet? Hvilke veier har det tatt for å komme hit?

PÅ JAKT ETTER KODEKSEN

Siden 2021 har Nongbri ledet forskningsprosjektet *EthiCodex – Den tidlige historien til kodeksen*. Prosjektet har fått 11,7 millioner kroner i finansiering fra Norges forskningsråd, og går over fem år.

Under den romerske keisertiden (ca. 100-400 e.kr.) ble bokrullen erstattet av kodeksen – det vil si boken med håndskrevne sider – som formidlingsverktøy for litteratur. Noen av de eldste kristne og klassiske tekstene som er bevart er fra kodekser. Utviklingen av kodeksen som teknologi utgjorde en markant endring i måten kunnskap kunne formidles på og produseres. Når skjedde egentlig denne endringen, og hvorfor?

PROBLEMATISK GRUNNLAG

– For å svare på disse spørsmålene må man vurdere de tidligste bevarte eksemplarene av kodeksen. Men utvalget av bevarte antikke kodekser og kodeksfragmenter er problematisk av flere grunner, forteller Nongbri.

– Utvalget inneholder svært få eksemplarer med sikre dateringer. De fysiske egenskapene til mange av de overlevende kodeksene er ennå ikke tilstrekkelig beskrevet, ettersom tidlige generasjoner av forskere hovedsakelig var interessert i tekstene i kodeksene og ikke i selve bøkene. I tillegg mangler en betydelig del av samlingen adekvate proveniensdata.

Dette vil EthiCodex gjøre noe med. De tar sikte på å løse problemene og samtidig etablere et nytt grunnlag for studiet av kodeksens tidlige historie.

TESTING OG ANALYSER

– For det første ønsker vi å etablere noen objektive datoer for tidlige kodeksfragmenter. Så, vi utfører radiokarbondatering på noen av delene. Vi gjennomførte en runde med tester i 2022, og vi håper å gjøre noen flere i år.

Radiokarbondatering krever at en veldig liten del av manuskriptet ødelegges.

– Så vi må velge prøvene våre svært nøye. Det må være biter av manuskripter som har noe tom plass i margen. Men for å gjøre dette på en ansvarlig måte, ønsker vi å forsikre oss om at alle bitene vi tester er lovlig eide.

DISKUSJONER OM EIESKAP

De siste årene har det blitt stadig økende fokus på spørsmål om rettferdig og rettmessig

eierskap, tilbakelevering av kulturell arv og beskyttelse av verdifulle historiske gjenstander.

I tilfellet med antikke manuskripter, er det et betydelig problem med ulovlig handel og ulovlig uttak av manuskripter fra arkeologiske steder. Dette reiser spørsmål om hvorvidt manuskripter som er ervervet gjennom ulovlige eller tvilsomme metoder, bør fortsette å være en del av private samlinger eller institusjoners samlinger.

En annen diskusjon er knyttet til tilbakelevering av manuskripter til opprinnelseslandene. Dette gjelder spesielt manuskripter som kan ha blitt stjålet eller urettmessig fjernet fra sine opprinnelige eiere eller opprinnelsesland. Stadig flere ønsker å rette opp historiske urettferdigheter ved returnere kulturell arv tilbake til de rettmessige eiere eller opprinnelsesland, noe som også gjelder manuskripter.

LETER ETTER LIVSHISTORIEN

Midt i disse diskusjonene står EthICodex. Så det andre målet med prosjektet er å gjennomføre grundige studier av provenienshistoriene til de tidligste kodeksfragmentene.

– Inntil ganske nylig var det mange forskere som ikke skilte mellom manuskripter som ble utgravd av arkeologer og manuskripter som ble kjøpt på antikvitetsmarkedet. Så vi prøver å ordne opp i dette.

En av postdoktorene på prosjektet, Robert Emil Berge, har bygget en database de bruker for å registrere disse detaljene rundt kodikologi og proveniens.

– Så vi fyller ut disse dataene først ved å bruke eksisterende publikasjoner om manuskriptene. Vi besøker også utvalgte samlinger og undersøker manuskriptene personlig. Vi gjør mye målinger, og når det er mulig, tar vi noen bilder ved hjelp av et bærbart digitalt mikroskop som hjelper oss med å analysere blekk og se detaljer som ikke er synlige på fotografier eller digitale bilder.

2500 KODEKSER

Når det er mulig, gjør de også arbeid i samlingsarkiver for å lære mer om provenienshistorien til manuskriptene.

– Der kan vi finne ut når de ble utgravd eller kjøpt, hvem som eide dem tidligere osv.

Da kan vi fylle ut den delen av databasen. Her identifiserer vi også manuskripter som ville være gode kandidater for radiokarbon-datering.

Databasen skal etter planen inneholde informasjon om ca. 2500 greske og latinske kodekser, og skal være lett tilgjengelig og søkbar på nett. Helt gratis for alle interesserte.

– Inntil ganske nylig var det mange forskere som ikke skilte mellom manuskripter som ble utgravd av arkeologer og manuskripter som ble kjøpt på antikvitetsmarkedet. Så vi prøver å ordne opp i dette.

– Vi forsøker å gjøre det enklere for folk å finne og bruke proveniensinformasjon. Hvis forskningen vår kan avdekke navnet på forhandleren som solgte et bestemt manuskript, kan vi koble dette manuskriptet til andre som ble solgt av samme forhandler. Kanskje ble det solgt til en annen samling i et annet land, forklarer Nongbri.

– Å samle inn denne typen informasjon er en treg prosess som innebærer å lese gjennom tusenvis av gamle brev og dokumenter, men til syvende og sist håper vi å kunne oppdrive i det minste noe proveniensinformasjon for de fleste manuskriptene vi jobber med.

REKONSTRUKSJON

En annen del av prosjektet handler om fysisk rekonstruksjon og modeller, om materialer som papyrus, pergament, lær, tråder, lim og blekk. For å få best mulig forståelse av hvordan en kodeks har sett ut, har Brent Nongbri laget mange modeller.

– Når det gjelder tidlige kodekser, er det alltid slik at vi ikke har all den informasjonen vi trenger for å kunne gjøre dette med full nøyaktighet, men prosessen med å lage en modell bidrar til å avdekke noen av de ubesvarte spørsmålene.

I tillegg har den andre postdoktoren i prosjektet, Ariadne Kostomitsopoulou Marketou, jobbet med å rekonstruere blekk ved hjelp av gamle oppskrifter. Hun har bakgrunn fra kjemi og har også undersøkt ulike aspekter ved konservering. Ved å få bedre forståelse av hvordan materiellet de arbeider med oppfører seg under ulike forhold, vil de kunne gjøre en mer nøyaktig datering av manuskriptene.

FØLG MED!

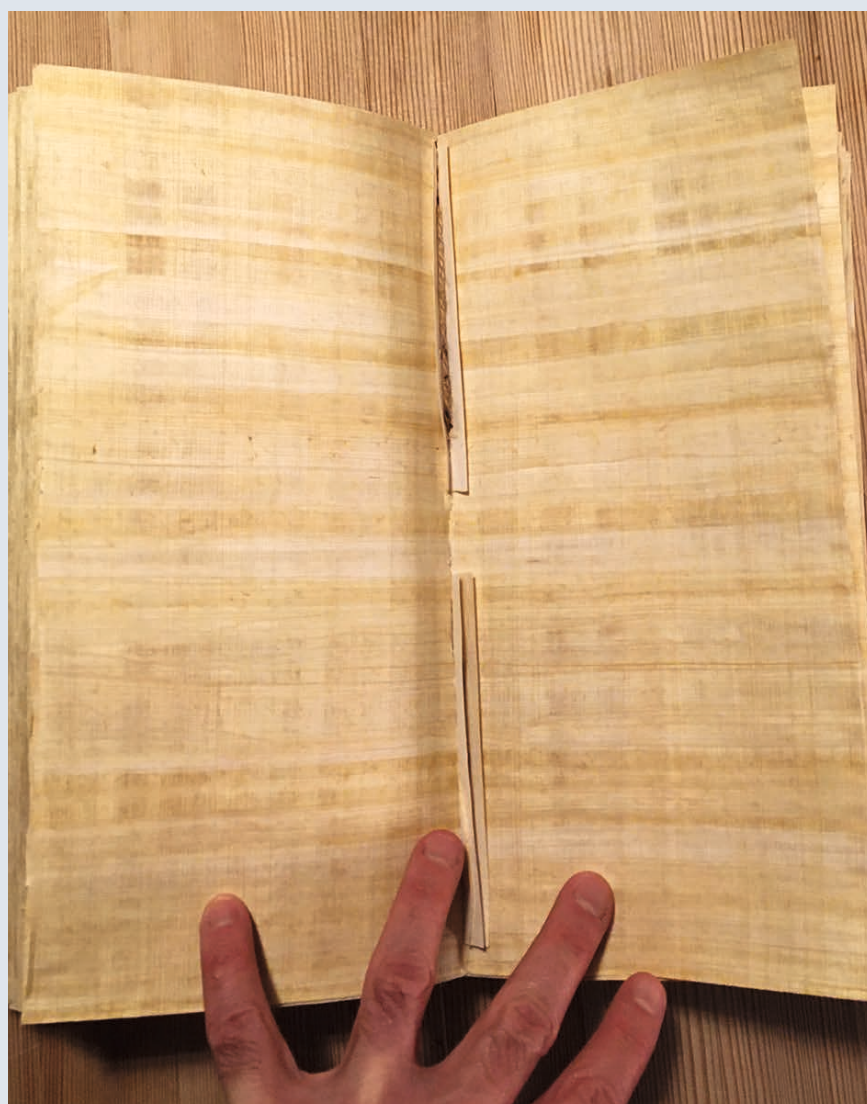
Prosjektet skal pågå helt til 2026. Er du interessert i å følge med på hva som skjer, kan du holde deg oppdatert på nettsiden earlyhistoryofthecodex.com/blog/

EthICodex

- *The Early History of the Codex: A New Methodology and Ethics for Manuscript Studies (EthICodex)*
- Et femårig forskningsprosjekt ledet av MF-professor Brent Nongbri.
- Norges forskningsråd har støttet prosjektet med 11,7 millioner kroner.
- Prosjektets overordnede mål er å gi studiet av kodeksens utvikling og utbredelse et bedre grunnlag.
- Forskerteamet består av Brent Nongbri, professor i religionshistorie, Robert Emil Berge, postdoktor, Ariadne Kostomitsopoulou Marketou, postdoktor

BLEKK. Postdoktor Ariadne K. Marketou har ved hjelp av gamle oppskrifter laget tre ulike typer blekk. Her ser man hvordan de tre ser ut på papyrus.

P46. Kodeksen kalt P46 (øverste bildet) er den tidligste kjente versjonen av Paulus' brev. Den ble funnet hos en antikvitetshandler i Egypt, så opprinnelsen er noe uvisst. Brent Nongbri har laget en modell (nederste bildet) av blant annet P46 for å studere sammenbindinger og sidesammensetning.

Foto P46: Beatty-Michigan Pauline epistles codex (P46), hentet fra Chester Beatty Digital Collections

TEMA

Fra elektroingeniør til bibelforsker

For Mina Monier var det ønsket om å forstå kristendommen som fikk ham til å begynne å studere den historiske Jesus.

TEKST: HILDE ARNESEN
FOTO: UNIVERSITET I MÜNSTER

At Mina Monier skulle bli forsker på Det nye testamentet og tidlig kristendom var ikke selv-sagt. Han er født i Kuwait og oppvokst i Egypt, i en koptisk kristen familie. Navnet sitt har han fått etter den egyptiske kongen Minas som dannet det som i dag er kjent som Egypt, i år 3200 f.kr. - et mye brukt navn blant egyptiske kristne.

– Vi var ikke en veldig religiøs familie. I koptisk sammenheng vil «ikke veldig religiøs» si at vi ikke gikk i kirka hver uke eller leste i bibelen daglig. Men jeg har alltid hatt en dyp anerkjennelse for Jesus som person, og har innsett at hans liv og innsikt er nettopp det moralske ankeret jeg trenger i både de lyseste og de mørkeste timene av livet, forteller Mina Monier, postdoktor i bibelvitenskap ved MF.

GUD I SANDALER

Kopterne utgjør i dag om lag 9 prosent av Egypts befolkning, mens det anslås at rundt 90 prosent er muslimer. Og som i mange andre lands minoritetsgrupper, er en solid utdanning en nødvendighet for å sikre god inntekt og muligheter.

Så Mina tok en grad i elektro- og kraft-teknikk, og ble ingeniør. Men mens han gikk på universitetet ble han mer og mer interessert i teologi. Det arabiske kristne biblioteket var ikke mye å skryte av. Men engelsken hans ble gradvis god nok til å kunne lese flere bøker. Det åpnet for en hel verden av kristen litteratur.

– I andre religioner er det ofte en profet som gir oss en bok med et sett av moralske regler og synspunkter fra en fjern og usynlig Gud. Kristendommen tilbyr i stedet en Gud som selv kom til jorden, gående i sandaler. En slik påstand er modig og kompromissløs: Enten er den fullstendig tåpelig, eller så er det den ultimate virkeligheten vi mennesker lengter etter å forstå gjennom vitenskap, filosofi og religioner. Jeg forsto at Jesus som historisk skikkelse måtte bli målet for studiet mitt hvis jeg ønsket å forstå selve kristendommen, forteller han.

Wolfhart Pannenberg's bøker *Revelation as History, Christology and Theology and the*

Philosophy of Science skulle bli særlig viktige for Minas videre karriere.

– Der fant jeg en vitenskapelig seriøs og robust teologi, og den formet min interesse for spørsmålet om hvordan Jesu identitet skulle forstås innenfor historien.

REKONSTRUERER DIATESSARON

Slik bestemte Mina seg for å studere Jesu liv i det tidligste dokumenterte materialet om ham, som er det vi har i Det nye testamente og tidlige kristne tekster. Og så fort ingeniør-studiene var fullført startet han på teologi-studier i Libanon, siden i USA og Storbritannia. Det har resultert i en doktorgrad fra King's College i London, og et postdoktorstipend i Lausanne, Sveits.

I februar startet han som postdoktor ved MF og jobber med et prosjekt som handler om evangelieharmonier, nærmere bestemt Tatians Diatessaron. Tatian, en kristen forfatter fra det 2. århundre, forsøkte å skape en sammenhengende fortelling ved å trekke ut materiale fra de fire evangeliene i Det nye testamentet. Målet var å presentere en helhetlig fremstilling av Jesu liv, lære og handlinger.

Det originale Diatessaron er forsvunnet, men har overlevd i andre oversettelser – blant annet på klassisk arabisk som er et av de mange språkene Mina Monier kan lese. Til prosjektet har han fått bilder av åtte arabiske manuskripter og holder på å analysere dem opp mot andre oversettelser, og mot de viktigste greske manuskriptene av Det nye testamente. Målet er å rekonstruere så mye som mulig av Tatians originalverk.

– Det er sofistisert arbeid, men hvis vi lykkes med analysen, kan det føre til en ny samling av lesninger og variasjoner som kan være nyttige for fremtidige utgaver av Det nye testamente.

DIGITALE VERKTØY

Bakgrunnen som ingeniør er også nyttig i forskningen på manuskripter. Mina bruker mye fra digital humaniora i forskningen sin. Det innebærer at man kombinerer tradisjonelle

humanistiske disipliner med digitale ressurser, som databaser, analyseverktøy og digitale presentasjonsformer for å utforske og forstå historien vår på nye måter.

– I dag oppfordres forskere som jobber med tekster og andre informasjonsmedier til å bruke et kodespråk vi kaller XML. Det vil si at vi merker hver bit med informasjon i teksten mens vi transkriberer den, ut fra et universelt vedtatt sett med prinsipper, forklarer Mina.

Denne metoden gjør behandlingen av store datasett lettere og skaper samtidig nettverk på tvers av disipliner og fagfelt. Med sin tekniske bakgrunn som ingeniør har Mina videreutviklet XML til et HTML-format. Da kan også visualiseringen av manuskriptet inkluderes i dataene.

– Hvordan tekst og notater ser ut kan være like viktig som innholdet.

BETYDELIGE RESULTATER

MF har et internasjonalt anerkjent fagmiljø innen manuskriptforskning, og Mina Monier forteller at dette var en avgjørende grunn til at ønsket å jobbe på nettopp MF.

– MF har et miljø jeg kan trives i profesjonelt og intellektuelt. MFs forskningsprofil er globalt anerkjent, og her jobber det førsteklasses forskere som leverer internasjonalt anerkjente forskningsresultater. Å få samarbeide og lære av disse er veldig nyttig. Bare noen få måneder etter at jeg begynte her har jeg allerede fått til betydelige resultater. Og det er takket være den kollegiale støtten jeg har fått fra første dag.

Han trekker også fram MFs identitet i luthersk kristendom.

– Basert på flere opplevelser tidligere i karrieren har jeg lært at kjernen i luthersk akademia gir meg rom til å være kristen uten å oppgi friheten til å tenke. Og, ikke overraskende, var det akkurat dette jeg fant her på MF. Jeg er glad og takknemlig for å være her.

Forsker på religion som samfunnsfenomen

Hvordan påvirker religion sosiale holdninger og adferd? Er det en sammenheng mellom usikkerhet og religiøsitet? Og hvorfor appellerer høyreekstreme budskap til noen og ikke andre? Dette er spørsmål religionssosiolog Ingrid Storm er opptatt av i sin forskning.

TEKST: UNN MÅLFRID H. ROLANDSEN
FOTO: VERONICA RØNNING

– Jeg søkte meg til MF fordi det virket spennende å være i et miljø der jeg får undervise i og forske på religion som samfunnsfenomen, og der flere enn meg er interessert i det.

Ingrid Storm er oppvokst i Oslo, men etter mange år som student, forsker og underviser i blant annet USA og England, startet hun som professor i sosiologi på MF i desember 2022.

– *Hvor kommer interessen din for religion og samfunn fra?*

– Jeg vokste opp i et ikke-religiøst hjem, men hadde nære venner og familie som hadde en sterk personlig tro. Jeg ble tidlig interessert i hva det betydde, siden det var vanskelig å se noen åpenbar forskjell i hvordan vi levde og oppførte oss, forteller hun.

RELIGION OG IDENTITET I ENDRING

«Christianity is not just about religion» heter en av artiklene Ingrid Storm har skrevet om religion som identitetsmarkør og forholdet mellom religiøs og nasjonal identitet dukker opp i flere av forskningsbidragene hennes.

– Jeg har skrevet en del om sekularisering og hvordan religion forandrer seg over tid, og da spesielt hvordan ulike aspekter av religion ikke nødvendigvis endres på likt.

For eksempel er det gjerne en markant nedgang i deltagelse på gudstjenester lenge før man ser tilsvarende nedgang i religiøs identitet. Undersøkelsene hun har bidratt til viser at dette varierer mellom ulike land og

avhenger av forholdet mellom kirke og stat – og ikke minst nasjonale og andre identiteter.

SKEPTISKE TIL ANDRE RELIGIONER

– De skandinaviske landene står i en særstilling ved at kristen tilhørighet har vært så utrolig viktig for flertallet av befolkningen, til tross for at oppslutningen rundt kristen tro og praksis er relativt lav, forklarer Ingrid.

– Denne koblingen mellom nasjonal og religiøs identitet er også interessant for forholdet mellom religiøsitet og holdninger til innvandring og religiøse minoriteter i Europa, som jeg også har forsket en del på. Her er det også ulikheter mellom land, men en hovedtendens er at de delene av majoritetsbefolkningen som beskriver seg som kristne uten å hverken tro eller praktisere, også er de som i snitt er mest skeptiske til andre religioner.

URETTFERDIGHET SOM DRIVKRAFT

BAK RADIKALISERING

I forskningen analyserer hun ofte store datasett og undersøkelser. Samtidig er det gjerne bevegelser på individ-nivå som opptar henne. Ingrid Storm har blant annet bidratt i et stort tverrfaglig prosjekt som undersøkte veier inn og ut av ekstremisme blant ungdom i Europa. Her så de blant annet på hvilke faktorer som spiller inn når unge utsettes for høyreekstreme eller islamistiske budskap. Hvorfor appellerer det til noen og ikke andre? Og hvorfor blir noen involvert?

– Et av funnene er at den enkeltes oppfattelse om sosio-politisk urettferdighet kan være en drivkraft bak radikalisering, i større grad enn økonomisk ulikhet. Ungdom som ikke føler seg lyttet til og som ikke føler at de har mulighet til å delta i samfunnet er større grad tilbøyelig til å støtte ekstreme politiske holdninger, og i noen tilfeller også delta i voldelige aksjoner.

USIKKERHET FØRER TIL RELIGIØSITET

Fremover har hun lyst til å forske på forholdet mellom usikkerhet og religion. Hun forteller at det er en tendens til at samfunn med mer materiell og eksistensiell usikkerhet har mer religiøse befolkninger. Gjennom forskningen vil hun analysere mekanismene på individ-nivå som bidrar til denne tendensen.

– Jeg har skrevet en del om økonomisk usikkerhet og religion i Europa, og jobber nå med å forstå hvordan og i hvilken grad opplevelser av rasisme og trakassering på etnisk og religiøs grunnlag kan påvirke religiøs identitet og deltagelse.

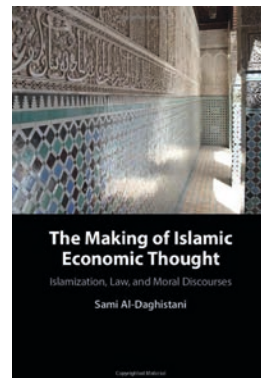
På MF opplever Ingrid å ha bedre tid til forskning og undervisning.

– På en mindre institusjon er det færre eposter og mindre byråkrati, og jeg har mer tid til å drive med kjerneaktivitetene. Så jeg er veldig glad for å få jobbe her!

God mottakelse for bok om islamsk økonomi

Fra analyser av islamsk økonomisk filosofi til kjærligheten som fellesmenneskelig begrep; Sami al-Daghistani er en akademiker med et bredt interessefelt. Boka hans *The Making of Islamic Economic Thought* ble nylig nominert til prestisjetung pris.

TEKST: UNN MÅLFRID H. ROLANDSEN

Sami al-Daghistani

– Islamsk økonomisk filosofi handler om menneskelige relasjoner. Det er nokså fjernt fra det moderne økonomi-begrepet og idéer om økonomisk vekst, forteller al-Daghistani, postdoktor i islamstudier ved MF.

Tekstene Sami al-Daghistani har analysert i sin nye bok behandler økonomiske ideer og aktiviteter i lys av islamsk juss (*Shari'a*). I arbeidet har han tatt for seg tekster skrevet av jurister, mystikere (Sufier) og filosofer i klassisk islamsk tradisjon og spesielt deres idéer om økonomi og etikk.

PREGET AV EUROPA

– *Hvordan er islamsk økonomi forskjellig fra eller lik kapitalisme?*

– I prinsippet er klassisk islamsk økonomisk tankegang diametralt motsatt av global kapitalisme. For disse tenkerne var formålet å reformere ikke bare økonomiske prosesser, men også det etiske selvet, forklarer han.

Samtidig viser al-Daghistanis bok at islamsk økonomi i vår tid er sterkt preget av de økonomiske modellene og tenkemåtene som ble utviklet i Europa på 1700- og 1800-tallet. I boken poengterer han at muslimske økonomer i moderne tid i liten grad har tatt utgangspunkt i den økonomiske filosofien som vokste ut av islamsk filosofisk tradisjon.

– I praksis har førmoderne islamsk økonomisk filosofi blitt ignorert, og vi har fått en type islamsk økonomi og finans som opptrer innenfor et mainstream økonomisk rammeverk, og bare på overfladisk vis forholder seg til *Shari'a etikk*.

NOMINERT TIL PRESTISJETUNG PRIS

Boka bidrar med ny innsikt i etiske teorier knyttet til klassisk økonomisk tenkning, og

en epistemologisk kritikk av både det konvensjonelle økonomiske systemet og moderne islamsk økonomi.

– Til syvende og sist handler forskningen min om en etisk, dekolonial kritikk av den moderne inndelingen av vitenskaper og produksjon av kunnskap. Økonomi er bare en del av en større helhet, sier Sami al-Daghistani.

Boken er skrevet på engelsk, og er i ferd med å bli oversatt til arabisk. I tillegg er den nominert til den prestisjetunge prisen *American Academy of Religion Award for Excellence in the Study of Religion*.

– Så langt har reaksjonene på boken vært positive, fra både vestlige og muslimske akademikere på begge sider av dammen – i USA, Europa, Sør- og Sørøst-Asia. Jeg håper at boken vil få enda mer gjennomslag i fremtiden.

ISLAM OG KJÆRLIGHET

En annen utgivelse som kommer ut i år heter *Islam og kjærlighet: vitnesbyrd om arabisk-islamsk intellektuell historie*. Dette er en essaysamling hvor al-Daghistani tar for seg forestillinger om kjærlighet som et fellesmenneskelig begrep og verdensbilde knyttet til litteratur, mystikk, revolusjon, arabisk språk, økonomi og intimitet.

Boken spenner vidt både i inspirasjon, tid og geografi. Skrivearbeidet har pågått de siste 18 årene, og mens al-Daghistani har vært tilknyttet ulike forskningsinstitusjoner i Ljubljana, Sarajevo, Kairo, Leiden, Rabat, Montreal, New York og Oslo. Utgivelsen kommer på et slovensk forlag, på Sami al-Daghistanis morsmål.

– Selv om boken er både akademisk og selvbiografisk, er den også et personlig vitnesbyrd

om mitt kontinuerlige kosmopolitiske intellektuelle prosjekt. Det handler ikke om islam i seg selv, men om tverrfaglighet, om pluralisme og om hvordan man kan være et menneske i vår stadig skiftende og globaliserte verden.

MANGE PROSJEKTER

– *Hvilke andre temaer jobber du med for tiden?*

– Jeg har redigert boken *Recovering Environmental and Economic Traditions in Islamic World* som kommer ut på forlaget Brill i 2023. Samtidig har jeg begynt å jobbe med flere andre bokprosjekter knyttet til pågående forskning både ved MF og internasjonalt.

Ved MF leder al-Daghistani en forskningsgruppe for Kritiske islamske studier. Den samler anerkjente forskere innen islam og områdestudier. Sammen planlegger de en artikkelsamling med arbeidstittlen *Critical Islamic Studies: Decoloniality, Epistemology, and Ethics*.

I tillegg er han engasjert i et tverrfaglig prosjekt om den kjente muslimske 1100-talls-filosofen og teologen Abu Hamid al-Ghazali. I prosjektet undersøkes al-Ghazali innflytelse på både førmoderne og moderne muslimske samfunn.

Listen av pågående prosjekter vitner om at Sami al-Daghistani er et skrivende menneske. Han har brede faglige interesser og betydelige språkkunnskaper. Da er det kanskje ikke overraskende at han også oversetter litteratur. I nær framtid kan slovenske lesere glede seg over å kunne få lese *Tusen og en natt* – oversatt fra arabisk av nettopp Sami al-Daghistani.

Klar for nye reiser

For Karl Olav Sandnes har hver arbeidsdag vært som en reise i tid og sted. Etter 30 år som professor på MF er kontoret pakket ned og siste forelesning holdt.

TEKST: HILDE ARNESEN
FOTO: VERONICA RØNNING

– Det har vært veldig gode år på MF. Det vil jeg virkelig si. Jeg har stortrivdes her. Livet med kollegaer og studenter har vært veldig givende, sier Karl Olav Sandnes.

Han har nettopp holdt sin avskjedsforelesning for et stappfullt auditorium 1. Karl Olav har vært en høyt verdsatt kollega og underviser, og en anerkjent forsker både i Norge og internasjonalt. Nå satte han punktum for sitt yrkesaktive liv med forelesningen «... *kraften i hans oppstandelse*» – *Om Paulus' teologiske grunnspråk*.

DAGLIGE REISER TIL ANTIKKEN

For det er først og fremst Det nye testamente som har opptatt tiden til Karl Olav siden 1993. Særlig med vekt på Paulus og Jesus, og hvordan den kristne tro og tekster har kommunisert i den antikke verden. Det har gitt ham muligheten til å stadig vekk drømme seg bort fra kontorpulten og støvete bokhyller.

– Jeg opplever jo nesten daglig at jeg reiser i tid og sted! Forskningen min tar meg tilbake til andre tider, og jeg får leve meg inn i hvordan det var, og forsøke å forstå.

– *Det høres ut som du har hatt det gøy på jobb?*

– Det har jeg! Og dette har virkelig vært den store gleden i den jobben jeg har hatt. Jeg har jo også fått jobbe med tekster som betyr enormt mye. Ikke bare for meg personlig og for kirken, men for hele vår historie og samfunnsutvikling. Det er fascinerende å få fordype seg i, forteller Karl Olav.

TJENESTE PÅ MF

Karl Olav Sandnes kom først til MF som student på 70-tallet. Det var prest han skulle bli. Likevel var det akademia som skulle få mesteparten av hans yrkesaktive liv, først som vitenskapelig assistent, og så noen år senere som professor.

– Det har betydd ganske mye for meg at mange av studentene jeg har undervist skal bli prester eller gå inn i en eller annen form for kirkelig tjeneste. Det har gitt meg et perspektiv på det hele, og har gjort jobben her til en tjeneste i seg selv. Det er ikke bare et sted hvor du skal prestere noe.

ET STYRKET MF

– MF er et annet sted i dag enn det var da jeg kom hit som student, sier han og forteller om utviklingen fra å være et sted som utelukkende utdannet prester, til å ha et langt bredere studietilbud og fagmiljø.

– Det har ført til en større mangfoldighet på alle måter, men i det vil jeg si det også ligger en større rikdom. Det er selvfølgelig noen utfordringer også, men på mange måter spiller de de utfordringene det er å være prest og kirke i samfunnet rundt oss, sier han.

– Vi lever ikke alene, og vil hele tiden møte mennesker som mener og tror noe annet enn deg selv. Det blir du i større grad lært opp til ved å være på MF nå. Du har kolleger og studenter som holder på med andre fag, og som har en annen bakgrunn. Jeg tenker det er en styrke og en nødvendig utvikling, selv om noen vel vil mene at det er et slags forfall.

Utviklingen mener han også har vært helt nødvendig for at MF skal være en seriøs akademisk institusjon.

MER ROTFESTET

– Det er et levende miljø på MF. Det står ikke stille. Her har man ikke en gang for alle funnet ut hvordan ting forholder seg til hverandre. Både kollegaer og studenter holder deg i positiv og kreativ bevegelse. Det synes jeg har vært veldig fint.

Selv legger han ikke skjul på at han har

endret mening på mange områder - uten at det har rokket ved troen hans.

– I løpet av tiden her har jeg blitt mer rotfestet i min tro. Samtidig har jeg blitt mer åpen for at det går an å se ting på en annen måte. Jeg tåler mer uenighet, sier han og tar en liten tenkepause.

– Jeg tror det er en ting som karakteriserer meg: Jeg er villig til å gå inn i spørsmål og diskusjoner, og er åpen for at jeg kan komme til å endre mening underveis. Gjennom dette har jeg også fått stor respekt for andres meninger og større forståelse for hvorfor de mener det de gjør.

LIVSLANG LÆRING

– For meg er teologien og studiet først og fremst en læringsarena.

Karl Olav trekker fram at han opplever at mange studenter, både før og nå, tar utdanning kun med sikte på å få vitnemålet til slutt. Det er ikke så nøyte med det de lærer på veien.

– For meg det ikke sånn. Det er læringen underveis som betyr noe.

Med det utgangspunktet har Karl Olav i løpet av årene tatt med seg hundretalls av fornøyde studenter på sine akademiske reiser i tid og sted. Denne våren fikk 50 av dem også bli med på en helt ekte reise til Hellas i Paulus' fotspor, sammen med Karl Olav og Glenn Wehus.

– Den studieturen tror jeg vil stå igjen som et av de store høydepunktene fra årene mine på MF. Det var et veldig godt fellesskap, selv om vi var en stor gruppe. Og på mange måter ble jo den reisen en slags manifestasjon av gleden min ved å forske. Nå fikk jeg avslutte med en fysisk reise. Det var utrolig fint.

Nå skal han finne en ny livsrytme som pensjonist. Og reisene skal gå oftere både til fjells og til skogs. Med en liten tidsreise til antikken i ny og ne.

Kollegaer om Karl Olav

HANNE BIRGITTE SØDAL TVEITO
UNIVERSITETSLEKTOR I NT

– Det har vært en glede og et privilegium å ha Karl Olav som kollega. Han er kunnskapsrik, kreativ og faglig nysgjerrig og alltid inspirerende å lytte til og samtale med. Samtidig er han også et helstøpt og godt menneske med omtanke for både kolleger og studenter. Den betydningen han har hatt gjennom over 30 år på MF kan vanskelig overvurderes.

GLENN WEHUS
FØRSTELEKTOR I NT, GRESK OG KLASISKE STUDIER

– Det har vært en ære og et privilegium å først ha Karl Olav som lærer og deretter som kollega. En av hans store styrker som forsker er kjærligheten til den antikke verden,

og hans dype kjennskap til de gresk-romerske tekstene. Han har en unik evne til å knytte NT sammen med andre antikke tekster og også med vår egen samtid. I tillegg er han et usedvanlig vennlig menneske som lar andre få komme i sentrum heller enn ham selv.

HILDE BREKKE MØLLER
STUDIEDIREKTØR

– Jeg leste nylig evalueringen av et av emnene våre, der veldig mange av studentene løftet fram Karl Olavs undervisning. Og jeg forstår godt hva de mener; fra min egen studietid husker jeg blant annet forelesningsrekken om Johannesevangeliet. Karl Olavs evne til å legge fram komplekse problemer på en enkel måte, uten å forenkle, er imponerende - og veldig lærerikt!

Personalnytt

FAST ANSATTE

Rebekka Rindal Opsal, rådgiver opptak. Februar 2023.

Camilla Elizabeth Collington-Hanna, rådgiver opptak. Februar 2023.

Anni Karin Rambek, førstekonsulent prosjektstøtte / studie- og forskningsadm. Fra 01.07.2023

Veronica Rønning, kommunikasjonsrådgiver, fra 01.06.2023

Lars Fredrik Enget, driftsleder, fra 01.06.2023

Andrés Puin, økonomirådgiver, fra 01.06.2023

Torkel Brekke, professor i religion og samfunn, fra 01.09.2023

Stephen Sirris, Professor II, praktisk teologi fra 01.05.2023

Justin Strong, Førsteamanuensis Det nye testamente, tiltre fullt 01.01.2025

STIPENDIATER

Ingvild Lalim Hanseid, fra 07.08.2023

Espen Løkhammer, fra 01.09.2023

Elray G Henriksen, fra 01.09.2023, 50 % over 6 år

Binta-Victoria Jammeh, fra 01.09.2023

VIKARIAT

Ida Marie Mikkelsen, HR-konsulent fra 01.06.2023 – 01.06.2024

Foto: Thomas Raadin Iversen

Studietur til Hellas

I april dro en gruppe med 50 studenter til Hellas på studietur i Paulus' fotspor. Lærere med på reisen var Glenn Wehus og Karl Olav Sandnes. Turen har blitt arrangert mange ganger tidligere, men aldri med så mange deltakere. Med en rekordstor studentgruppe ble turen en kjempesuksess med godt samhold og studiemiljø, og mange gode opplevelser.

Foto: Taemine Jang

MF-Revyen

18. februar var det igjen klart for MF-revy i Aud. 1. «Et hjem for oss, et hjem for deg» inneholdt glitrende musikalske innslag og dans, en dose samfunnskritikk og morsomheter på rekke og rad på bekostning av ledelse, lærere og MF generelt.

Takk for strålende innsats!

Disputaser ved MF

Kari Halstensen

forsvarte 11. januar sin doktoravhandling "*Relational Processes. Addressing depressive conditions and the God relation in psychotherapy – a dual methods approach.*"

Ane Inger Bondahl Søberg

forsvarte 17. april sin avhandling "*Eksistensielle temaer i samtaler med pasienter i selvmordsrisiko. Hvordan ivaretas eksistensielle temaer i samtaler med personer med selvmordsrisiko i spesialisthelsetjenesten – med særlig fokus på sykehusprestens rolle?*"

Trine-Lise Jansen

forsvarte 18. april sin avhandling "*Moral distress in acute psychiatric nursing. An insider perspective of sources, responses, and ways of coping*"

Daniel Prause

forsvarte 7. juni sin avhandling "*Existential care to older patients with acquired deafblindness. A qualitative study exploring patients', nurses', and chaplains' experiences*"

Maria Ledstam

forsvarte 9. juni sin avhandling "*When work becomes church and religion criticizes work: – An Ethnographic Multiple-Case Study Exploring Negotiations of Purity and Impurity of Religion and Economy in Business Practices Related to the Christian Movements of Economy of Communion and Business as Mission*"

Vi gratulerer!

Vil du få med deg kommende disputaser på MF?
Mange av dem strømmes på nett og kan sees der du
befinner deg.
Følg med på mf.no/arrangementer

17. mai-feiring i kantina

Det ble arrangert 17. mai-frokost i kantina på MF, særlig beregnet på våre internasjonale studenter. Det ble både god mat og god stemning, før felles tur til slottsplassen for å vinke til kongen.

Ny leder av Studenterådet

I mai valgte MFs studenter ny leder av studenterådet (SR). Mikkel Fæste Klashaugen skal lede SR det neste året. Han er student på teologi, og gleder seg til å ta fatt på oppgaven.

Vegard Tysseland har vært leder siden 2021, og har ledet studentpolitikken på MF etter korona.

Semesteravslutning

Semesteravslutningen i juni ble av den varme sorten. I 30 grader og stekende sol ble nærmere 100 studenter feiret som ferdige kandidater. Blant dem var 31 nye prester.

Vi gratulerer alle som fullførte studier i 23/24 og ønsker lykke til!

Fortsatt stor interesse for nytt prestestudium

Søkertallene til *Erfaringsbasert master: Prest* er solide for andre år på rad. I år var det 58 søkere som ønsket å ta denne veien til prestedtjeneste.

– Vi er veldig glade for at dette studietilbudet ble tatt så godt i mot både av søkerne og av Den norske kirke, sier rektor Vidar L. Haanes.

Allerede i juni ble de første fem kandidatene uteksaminert fra programmet. Den erfaringsbaserte masteren startet opp første gang høsten 2022.

– Erfaringene fra det første studieåret er svært gode, og vi er begeistret for at så mange har søkt også i år. Det tyder på at det er et vedvarende behov for denne utdannelsen for å dekke opp de mange ledige prekestillingene i kirken, sier Haanes.

NESTLEDER. Natalie Woldengen gleder seg til å starte i nytt verv i Lektorstudentene.

Ny nestleder i Lektorstudentene

MF-student Natalie Woldengen ble i vår valgt til ny nestleder i Lektorstudentene nasjonalt.

– Lektorstudiet på MF er til inspirasjon for andre institusjoner, sier hun.

TEKST OG FOTO: HILDE ARNESEN

– Det er gøy å få lov til å representere en av de små institusjonene – det er ofte de store som får vervene, sier Natalie Woldengen som gleder seg til å ta fatt på vervet.

Hun er akkurat ferdig med tredje året på lektorprogrammet ved MF. Allerede første dag på MF meldte hun seg inn i Lektorstudentenes lokallag. Nå er det over 60 medlemmer på MF.

– Det er veldig bra! Det er mange lokallag på andre skoler som ligger i dvale etter korona. Det har jeg lyst til å gjøre noe med. Jeg vil også jobbe for å skape en felles identitet på tvers av institusjonene, sier hun engasjert.

Lokallaget på MF arrangerer kurs og foredrag om ting som er relevant for lektorjobben, men som kanskje ikke dekkes i undervisningen.

– Det kan for eksempel handle om rettigheter eller lønn. Det er gøy å finne temaer som engasjerer og som oppleves nyttig.

STRØMLINJEFORMET UTDANNING

Som nestleder vil Natalie jobbe for at lektorutdanningene blir mer like hverandre.

– Vi ønsker mer forutsigbarhet og at det for eksempel blir lettere å få innpassing et annet sted. I fjor var jeg med å lage ny studentpolitisk strategi. Der er flere av tingene MF er gode på tatt med som mål for sektoren generelt. Vi har mye godt å komme med, og måten studiet er lagt opp på MF er til inspirasjon for andre. Det er gøy å se!

Et eksempel er at lektorstudentene på MF har tidlig praksis. Allerede første semester sendes studentene ut på en fem dagers observasjonspraksis i skolen.

– Det er veldig bra! Da får man testet tidlig i studieløpet om dette kan være noe man faktisk har lyst til å jobbe med. I tillegg er det ulike måter å legge opp fordykningsoppgaven vi har i 3. året på. Her er også MF gode.

SVIKTENDE LÆRERREKRUTTERING

Selv har Natalie alltid likt skolen, og har hatt mange gode lærere. På videregående fikk hun selv lyst til å bli lærer.

– Jeg har alltid hatt lyst til å jobbe med mennesker, spørsmålet var vel helst i hvilken sammenheng jeg skulle møte dem. Da jeg fant fagkombinasjonen med KRLE og samfunnsfag på MF, kjente jeg at det var det jeg ville gjøre.

Hun har merket seg at stadig færre ønsker å gjøre som henne. Etter årets søknadsfrist i Samordna opptak ble det klart at lærerutdanningene i Norge sett under ett opplever nedgang, med 21,9 prosent færre søkere i år sammenlignet med fjoråret.

– Det har vært mye sure lektorer i media det siste året, sier Natalie og viser til den lange streiken for høyere lønn i 2022.

– Det hjelper nok ikke rekrutteringen. Samtidig vil vi jo være synlige og få oppmerksomhet om kravene. Men det er dumt om det har virkningen at det skremmer bort søkere. Det er en vanskelig balanse.

Får 1 million til videreutdanning i frivillighetsarbeid

MF KOM utvikler nå et nytt studietilbud om frivillighet og samskaping i lokalsamfunnet.

– Dette gleder jeg meg utrolig mye til, sier faglig leder Dorte Kappelgaard.

TEKST OG FOTO: VERONICA RØNNING

Dorte Kappelgaard, prosjektleder og faglig leder for MF KOM.

MF får tildelt 1 million kroner fra Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK DIR) til videreutdanningstilbudet «Frivillighet og samskaping i lokalsamfunnet» (FRILOK).

HK DIR utlyste tilskudd for etablering av flere fleksible og desentraliserte studietilbud. Målet er at flere kan kombinere studier med jobb og familie. Det er MFs kompetansesenter for forskning, utvikling og formidling i kirke og menighet (MF KOM) som utvikler studietilbudet.

GRATIS VIDEREUTDANNING FOR KIRKEN

Kompetanse innen frivillighet og samskaping er etterspurt nasjonalt, regionalt og lokalt - fra politisk hold, fra offentlig forvaltning og fra Den norske kirke.

FRILOK retter seg mot personer som leder frivillige i en menighet, eller som ønsker å sette i gang i samarbeid mellom menighet og

andre aktører i lokalsamfunnet. Her settes undervisning og praksis i sammenheng, og tilbudet legges opp til at det kan gjennomføres i en aktiv hverdag.

– Vi kommer til å se på hvordan menighet og frivillighet spiller sammen, og hva som er spesielt ved kirkelig frivillighet, sier Dorte Kappelgaard, prosjektleder og faglig leder på MF KOM.

– Gjennom studiet skal vi prøve å forstå tendenser i samtiden, vi skal lære å lytte til lokalsamfunnet og å bygge opp lokale samarbeid. Å respondere på den lokale virkelighet handler ikke bare om å se behov, men å finne måter å skape meningsfulle rom for frivillig engasjement.

PRAKSISNÆR TILNÆRMING

Deltakerne skal arbeide med et selvvalgt initiativ i menighet og lokalsamfunn. I stedet

for å skrive teoretiske oppgaver, skal en del av studiet være å reflektere rundt erfaringene man gjør, sett i lys av teori og undervisning.

– På den måten blir utdannelsen mest mulig knyttet til noe man allerede har tid og lyst til å gjøre, sier Kappelgaard.

Undervisningen vil bli delvis samlingsbasert og nettbasert for å tilpasse det best mulig den enkeltes behov.

– Dette gleder jeg meg utrolig mye til! Det finnes så mye læring å hente i å gjøre noe, samtidig med at man reflekterer og deler prosess tanker med hverandre, uttaler Dorte Kappelgaard.

Studietilbudet vil i første omgang pågå over et år, i 2024-25 i fire bispedømmer. Senere vil det bli tilgjengelig for deltakere fra hele landet. Studiet gir 15 studiepoeng og kostnaden er dekket av tildelingen av HK DIR. Det eneste studentene trenger å betale er SiO avgift på 690 kroner.

Fra arkivet

For 50 år siden hadde MF eget orkester! Klippet nedenfor er hentet fra *Lys og Liv* utgitt sommeren 1973.

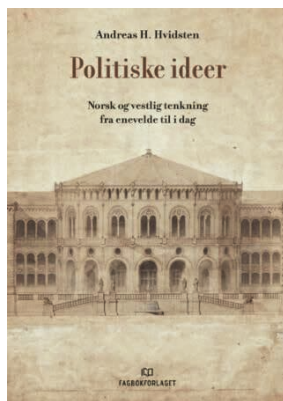
MF's orkester på turné 26. august — 2. september 1973

Kontakt med de lokale menigheter er en livsnødvendighet for MF — det gjelder forbønn, rekruttering og økonomi. Vi er litt stolt av at vi for tiden har et orkester på huset som er så godt at vi med glede lar de reise å representere og presentere fakultetet utover landet. To turnéer er heldig avviklet med gode erfaringer. I år går turen i det indre Østlandsområdet, etter denne ruten:

Kongsvinger — Elverum — Koppang — Tynset — Dombås — Vågå — Vinstra — Lillehammer — Gjøvik.

Foruten orkesteret med dirigenten Sigvald Tveit blir sopranen Margaretha Hængsle med — og mannen Tom Hængsle (som er stud. theol. ved MF). Cellisten Åge Kvalbein regnes for å være en av de dyktigste på sitt instrument her i landet og vi er stolte og takknemlige over at han tar seg tid til å reise med snaue to uker før debutkonserten. Hans bror, fak.lektor Hans Kvalbein spiller i orkesteret og reiser med som taler.

Turnéens leder og hovedtaler blir landssekretær Anbjørn Neerland.

POLITISKE IDEER

Norsk og vestlig tenkning fra enevælde til i dag

AV ANDREAS H. HVIDSTEN, FØRSTEAMANUENSIS I SAMFUNNSFAG

Politiske ideer gir en innføring i norsk og vestlig politisk tenkning fra eneveldet til i dag – fra Holberg til Thunberg. Boken har et idéhistorisk perspektiv, med vekt på sammenhengene mellom politisk tenkning og historie, og mellom den norske politiske idéhistorien og dens større europeiske kontekst. Utgangspunktet for prosjektet er at politiske ideer best forstås gjennom å sette seg inn i brytningene og omstendighetene hvor disse ideene oppstod og utviklet seg: om det så er snakk om legitimeringen av eneveldet, spørsmålet om kvinnens plass i samfunnet eller kampen for økologisk demokrati.

Andreas Hvidsten ønsket å skrive en bok som kombinerer den politiske filosofiens fokus på ideenes innhold med statsvitenskapens og historiefagets fokus på den politiske virkeligheten. Dette fordret at boken hverken ble et tidløst seminar av store navn – Kant, Marx, de Beauvoir etc. – i samtale med hverandre, eller at det faktiske innholdet i ideene ble redusert til uttrykk for maktkamp og kryssende særinteresser. Resultatet ble en bok hvor målbærere av politiske ideer, om det så er John Rawls eller Gro Harlem Brundtland, blir tatt filosofisk seriøst samtidig som de plasseres inn i en historisk-politisk realitet. Denne spenningen mellom det filosofiske og det historiske/statsvitenskapelige er bokens drivkraft.

Politiske ideer er en fagbok myntet på studenter som befatter seg med statsvitenskap, politisk idéhistorie og politisk filosofi. Det er en innføringsbok i politisk filosofi som også er en innføring i norsk og vestlig politisk (idé)historie.

Men selv om det er en fagbok er *Politiske ideer* ment å være tilgjengelig for et allment publikum: Den forutsetter ingen forkunnskaper og har et pedagogisk, fortellende språk. Hvidsten ønsker at boken kan treffe interesserte lesere også utenfor akademien. De lange linjene i norsk og vestlig politisk idéhistorie er nyttige å ha med seg for å forstå dagens politiske debatter. Således har *Politiske ideer* potensielt en demokratisk merverdi.

HVA SKJER MED SKOLEN?

En kunnskapssosiologisk analyse av nyere norsk utdanningspolitikk

AV JANICKE HELDAL, PROFESSOR I PEDAGOGIKK, MF, OG SYLVI STENERSEN HOVDENAK, UIO

Denne boken er en revidert utgave av *Hva skjer med skolen? En kunnskapssosiologisk analyse av norsk utdanningspolitikk fra 1990-tallet og frem til i dag*, som kom i 2015. Bakgrunnen for boken er de store endringene som har skjedd i norsk skole etter år 2000, med utviklingen av ny læreplan, Kunnskapsløftet 2006 (LK06). I 2020 ble læreplanen endret igjen, det som har fått benevnelsen fagfornyelsen av Kunnskapsløftet (LK20).

Dreiningen i norsk skole startet på slutten av 1990-tallet, den gang Trond Giske bestilte en såkalt kvalitetsutredning over tilstanden i norsk skole. Konklusjonen på utredningene var at norsk skole måtte styrke kvaliteten, blant annet gjennom et forsterket system for å ha oppsyn med skolens resultat-kvalitet – med andre ord hva elevene lærer på skolen. Dette ble starten på at norsk skole ble en del av et internasjonalt testsystem, PISA, som sammenligner skoleresultater i en rekke land. Det er kjent at Norge kom dårligere ut enn forventet. Vi lå et sted på gjennomsnittet og ikke i toppen, der vi trodde vi hørte til. Testresultatene legitimerte en omfattende reformering av norsk skole. Kristin Clemet tok over stafett-pinnen etter Trond Giske, og med bred støtte fra alle partiene på stortinget fikk vi en radikal dreining av norsk skole. Mens norsk skole til nå hadde vært opptatt av eleven i sentrum, ble resultatene løftet frem som det viktige for skolen.

Den reviderte utgaven inneholder, i tillegg til analyser av kunnskaps-politikken fra 1990-tallet til LK06, analyser av de siste årenes arbeid med fagfornyelsen. Kunnskapspolitikken knyttes i boken til begreper som globalisering, humankapital og nyliberalisme. Forfatterne argumenterer for at utviklingen i skolen har ført til en innsnevring av det pedagogiske prosjektet, og en endret forståelse av kunnskap. En årsak til denne endringen er at politikere, byråkrater og didaktikere er toneangivende i reformeringen av skolen, mens pedagogene har mistet mye av den påvirkningskraften de har hatt på skolen.

Boken er godt mottatt, særlig av studenter, kanskje fordi den kaster et kritisk blikk på skolen som politisk prosjekt. Den inviterer leseren til å løfte blikket fra grunnleggende ferdigheter, testing og effektivisering, til kritisk å spørre hva som skjer med skolen og hvilke konsekvenser det kan få for samfunnet og skolen som fellesskapsprosjekt når kunnskapspolitikken blir stadig mer spisset mot prestasjoner og resultater.

FORTOLKE, FORANKRE OG FORANDRE

Samfunnsutfordringer og bibelbruk

AV KJETIL FRETHEIM, PROREKTOR OG PROFESSOR I ETIKK OG DIAKONI

På hvilken måte kan klimakrise, krig og fattigdom fortolkes i lys av bibelske tekster? Gir Bibelen svar på hvordan vi bør forholde oss til migrasjon og diktatur? I det hele tatt: Hvordan bør Bibelen og bibeltekster brukes i møte med aktuelle samfunnsutfordringer?

I boken *Fortolke, forankre og forandre. Samfunnsutfordringer og bibelbruk* (Verbum 2023) tar Kjetil Fretheim for seg slike spørsmål. Utgangspunktet er dobbelt: samfunnsutfordringer som krig og klimakrise på den ene siden, og påstanden at kristen tro og teologi kan bidra konstruktivt i den offentlige samtalen om aktuelle samfunnsproblemer på den andre siden. Innledningsvis gjør derfor boken rede for ulike historiske og litterære tilnærminger til Bibelen og et samfunnssteologisk perspektiv med vekt på Bibelens relevans og bidrag til samfunnsdebatten.

Strukturen i boken er likevel tematisk. Fem nøkkelpapirer tar opp henholdsvis klima, krig, fattigdom, migrasjon og politisk makt. Her løfter Fretheim fram en rekke bibeltekster som belyser disse temaområdene på svært ulike måter. Slik understrekes Bibelens mangfold og behovet for å tolke og anvende den på en ansvarlig måte.

Fretheim argumenterer for at Bibelen og bibeltekster byr på en rekke ressurser, begreper og perspektiver som på visse betingelser kan være nyttige for å forstå samfunnsutfordringer og skape endring. Videre understreker han hvordan bibeltekstene kan spille en *fortolkende* rolle i kirkens diakoni. De kan bidra til å belyse hva det innebærer å være flyktning, skape rettferdighet, ta vare på skaperverket og respektere menneskeverdet. De kan også spille en *forankrende* rolle ved at de bidrar til å tydeliggjøre diakoniens kirkelige dimensjon og ved å knytte det samfunnspolitiske engasjementet eksplisitt til kirkens tro og liv. Ikke minst vil en kristen bibeltolkning utfordre til å *forandre* – mane til praktisk innsats og handling i møte med aktuelle samfunnsutfordringer.

Boken er skrevet for alle som er interessert i samfunnsutfordringer, bibelbruk eller begge deler. Den egne ser for studenter og forskere innen samfunnsvitenskap og humaniora generelt og religionsfag, teologi, diakoni og andre kirkelige utdanninger spesielt. Ikke minst er boken skrevet med tanke på ansatte, frivillige og ledere i kirkelige sammenhenger.

LYKKEFORSKNING

En sosiologs oppdagelsesreise

AV LARS LAIRD IVERSEN, FØRSTEAMAUENSIS I SOSIOLOGI

Hva tenker du på når du hører ordet «lykkeforskning»? Tenker du på selvhjelpsbøker og østlig mystikk pakket inn og solgt til rike næringslivscoacher? Lykkeforskning er både fascinerende og mistenkelig. I sin nye bok «Lykkeforskning: En sosiologs oppdagelsesreise» forsøker MF-sosiologen Lars Laird Iversen å finne en middevei.

Samfunnsvitene kritiserer ofte lykkeforskere for å være individualiserende og for å se bort fra politikk og maktforhold når menneskers problemer skal løses. Dette er det noe i. Samtidig ser de ofte bort fra de viktige innsiktene som lykkeforskere kommer med. Boken diskuterer fem temaer der lykkeforskningen og samfunnsvitenskap har godt av å lære av hverandre; fellesskap, natur, bevegelse, oppmerksom tilstedeværelse og ritualer.

Fellesskap. Vi mennesker er lagd for fellesskap. Hvis det er en ting som lykkeforskningen viser, er det at gode relasjoner er vesentlig for at vi har det bra. Det er dette som er vår biologi, vi er en supersosial art. Utfordringen er at det samme maskineriet som gjør oss avhengig av et «vi», har en tendens til å frykte og mislike «de andre.»

Natur. Forskningen som viser at vi blir lykkeligere og friskere av å være i naturen er solid. Men står den sterke koblingen mellom friluftsliv og norskhet i veien for noen minoriteters naturglede? Gjør fjelltoppselfiene at naturgleden kobles til forbruk av dyre jakker og vellykkethetskonkurranser? Boken slår et slag for hverdagsnatur og tiltak som gjør grøntarealer mer tilgjengelig.

Bevegelse. Kroppene våre, følelsene våre og hjernene våre er ett system. Når vi trener kroppen, legger vi også til rette for at vi får det bedre emosjonelt og mentalt. Samtidig er våre tanker om kropp og trening koblet til usunne ideer om konkurranse, prestasjon og kroppsidealer. Kan vi fremme bevegelsesglede uten kroppsskam og statusangst?

Oppmerksom tilstedeværelse. God forskning viser at det å være fullt og helt tilstede i øyeblikket gjør oss lykkelige. Derfor er det å være oppslukt i en bok, i klatreveggen og tilstede i musikk så givende. Men kan fokus på meditasjon og mindfulness også misbrukes til å tyne mer ut av den enkelte arbeidstaker?

Ritualer. Ritualer bringer oss sammen og kan bidra til oppmerksom tilstedeværelse og strukturer tiden vår. Men ritualer kan misbrukes til å undertrykke individualitet og mangfold. Hvordan kan gode ritualer i våre liv og våre fellesskap brukes til å feire ulikhet og gi oss rikere dager?

Lykkeforskningen har genuine og forskningsbaserte innsikter som kan være til nytte for både deg som individ og oss som samfunn. Men det kan bære feil av sted hvis vi ikke er bevisst på noen feller. Disse fellene kan samfunnsvitenskapen hjelpe til å avdekke.

Kommende arrangementer på MF

Workshop i sjelesorg: Teologi i møte med traumer

9. oktober
kl. 9 - 16

Hvordan jobbe teologisk med traumer som sjesørgeriske utfordringer?
Velkommen til workshop hvor vi setter fokus på hvordan vi kan møte traumeutsatte med teologiske og spirituelle ressurser.

med
Shelly Rambo
Professor ved Boston University School of Theology

Jonas Idestrom
Professor i praktisk teologi ved Enskilda Högskolan Stockholm

Mer informasjon
og påmelding:

MF KOM
Kompetansesenter for
forskning, utvikling og
formidling i teologi og religion
MF vitenskapelig høyskole for teologi, religion og samfunn

MF CASR Annual Lecture 21. sept kl. 15-17

Egil Asprem, professor i religionshistorie ved Stockholms universitet.

Magic, Gypsy Stereotyping, and Roma Agency: Reflections on the Roma in the European History of Magic

Europas romani-minoriteter har, helt siden begynnelsen av 1400-tallet, ofte blitt assosiert med praksiser som spådomskunst, synskhet og trolldom. Faktisk er 'magi' et av de oftest forekommende elementene i stereotype beskrivelser av såkalte «sigøynere» i kunst og litteratur så vel som i lovverk, forskning og populærkultur.

Med et historisk perspektiv og nyere tilnærminger fra kritiske romanistudier, utforsker Asprem i denne forelesningen opprinnelsen til og utviklingen av sammenhengen mellom magi og romfolk. Han vil også belyse konsekvensene denne sammenstillingen har fått for europeisk praksis og politikk imot «sigøynere».

Asprems utfordrende spørsmål er: Gitt at magi har fungert som en diskurs om annerledeshet og ekskludering, er det mulig å gjenopprette noe av romfolkets eget handlingsrom (agency) gjennom magiens historie? Et første skritt må være å endre narrativet ved å flytte magien fra den «eksotiske Andre» til de europeiske majoritetskulturene som romfolket har møtt opp gjennom historien.

Velkommen til arrangementer på MF!

Se mf.no for mer informasjon
og påmelding.

Ønsker du abonnere
på MFs nyhetsbrev
- meld deg på her:
mf.no/nyhetsbrev

Følg MF på

@mfvitenskapelighoyskole

FAGDAG: Sannhets- og forsonings-kommisjonens betydning for kirke og skole

MF følger opp Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport med en fagdag for profesjonsstudenter i skole og kirke og den bredere offentlighet.

Fredag 25. august kl. 9-13 på MF

- **Dagfinn Høybråten**, leder av kommisjonen: innledning om Sannhet- og forsonings-kommisjonens rapport
 - **Sara Ellen Anne Eira** (leder i Samisk kirkeråd): Respons på rapporten fra samisk kirkeliv
 - Representant fra **kvensk kirkeliv**: Respons på rapporten fra kvensk kirkeliv
 - **Jonas Bakken** (Universitetet i Oslo): Den norske skolens rolle i fornorskningspolitikken
 - **Hege Merete Somby** (Samisk høyskole): Undervisning om samiske tema i den norske skolen
 - Moderatorer: Sturla Stålsett og Claudia Lenz
- Påmelding innen 21. august, se mf.no/arrangementer

Svein Ellingsen-seminaret 2023

Svein Ellingsen som økumenisk salmedikter

13. okt kl. 10.00 – 15.00

Svein Ellingsen har ikke bare preget salmebøker og sang i Den norske kirke. Hans salmer har også bred internasjonal og økumenisk utbredelse.

Det økumeniske i Svein Ellingsens salmediktning er hovedtema for årets Ellingsen-seminar.

Få med deg:

- Salmeandakt ved **Hilde Marie Ø. Movafagh**
- **Olav Fykse Tveit**: Svein Ellingsen som økumenisk salmedikter
- **Sr Ragnhild Bjelland**: Svein Ellingsen i katolsk salmesang
- **Olav Øgreid**: Svein Ellingsen i metodistisk salmesang
- **Per Kristian Aschim**: Salmesang, fremmedhet og fellesskap.

For påmelding og mer info: mf.no/kom

MF KOM-lunsjer

31. august – Ingerid Louise Birkeland: Kroppen og stemmen i kirkerommet. Om pust, frihet og liturgisk ledelse

14. september – Gunhild Tomter Alstad og Harald Hegstad: Grunnlagstenkning for kirkelig undervisning

28. september – Andrew Wergeland: Dagens hebraiske bibelvers

12. oktober – Bjørn Markussen: Bokpresentasjon: "Alene ut"

26. oktober – Jan-Olav Henriksen: Bokpresentasjon: "Gud etter at kirken mistet kontrollen"

MF CASR-lunsjer

29. august – Sergio Scatolini: "Is it Time for a 'Copernican Turn' in Faith-Driven Discourses about Islām?"

5. september – Sturla Stålsett: Book Talk: "A Political Theology of Vulnerability"

12. september – Victor Ghica: "The Archaeology of Fourth-Century Christianity in Egypt and DEChriM's Work Packages"

19. september – Linn Sæbø Rystad og Hilde Marie Movafagh: "Autoetnografi som redskap for å forske på seg selv"

26. september – Julian Degen: "Orbiting around a Persian Sun: Greek and Jewish Discourses on the Achaemenid Empire"

10. oktober – Solvor Mjøberg Lauritzen: "Education about Roma Slavery in Romania"

17. oktober – Hege Cathrine Finholt and Katrin Lossleben: "Gender Diversity, Equity and Inclusion in Academia"

24. oktober – Maren Seehawer: "Dialogue between Epistemologies as Quality Education. Exploring the Integration of Indigenous and Western Knowledges in South African Classrooms"

31. oktober – Torkel Brekke: "The Role of the Researcher in a Contested Political Field. Some Reflections on Writing about Antisemitism and Anti-Zionism on the left"

7. november – Iselin Frydenlund: "A Buddhist Revolution or a Revolution of Buddhism? Attempts at Theorizing the Myanmar Spring Revolution"

14. november – Jan Selling: "Roma Slavery and the Romanian Orthodox Church"

21. november – Laura Marie Mork: "How to Become a Father of the Country as a Usurper - Legitimation of Rule and Social Order in the Time of Gustav Vasa"

28. november – Janicke Heldal: Book Talk: "Demokratisk medborgerskap. En pedagogisk tilnærming"

De fleste av MF KOM og MF CASRs lunsjseminarer **kan følges gratis digitalt**, i tillegg til å oppleve dem på MF. Du finner lenke til video under hvert enkelt arrangement på MFs nettside mf.no/arrangementer

Ettersendes ikke ved
varig adresseforandring,
men returneres MF
med påført ny adresse.

B POSTABONNEMENT
RETUR:
MF KARTOTEK
POSTBOKS 5144
MAJORSTUEN
0302 OSLO

Forskning som betyr noe

Noen ganger får vi som jobber på MF tilbakemeldinger som gjør oss ekstra glade. For min del kan det handle om kirkelig ansatte som takker for et foredrag fordi det har hjulpet dem til å bedre forstå sin egen praksis som prest, diakon, kateket eller trosopplæringsmedarbeider. Selv var jeg en periode omreisende i prester og spiritualitet. For flere år siden utbrøt en av mine studenter: «Det er èn ting å forkynne til voksne, og èn ting å forkynne til barn, men det å forkynne til barn og voksne samtidig, det er krevende.» Det hjertesukket ble til et forskningsprosjekt som ble til boka *Forkynnelse for barn og voksne*.

Fordi vi vet at tida etter konfirmasjon er avgjørende for rekruttering til kirkelige ungdomsarbeid, er MF-forskere engasjert i forskningsprosjektet LEK (Ledertrening etter konfirmasjon). Fordi sjelesorg for ungdom er et lite utforsket felt, men samtidig avgjørende viktig i en tid der stadig flere unge sliter med psykisk uhelse, har MF-forskere studert sjelesorg og fellesskapsbyggende arbeid for ungdom (SOFA-prosjektet) som i fjor ble publisert i et temanummer av *Tidsskrift for praktisk teologi*. Og fordi det skjer store endringer omkring gravferd og gravferdspraksiser, studerer MF-forskere nettopp dette feltet innenfor forskningsprosjektet BRINK – Begravelser og ritualer i Den norske kirke.

Med vår forskning ønsker vi på MF blant annet å tilby bedre og mer relevant undervisning både for studenter i våre grunnutdanninger rettet mot skole, kirke og samfunn og som etter- og videreutdanning for kirkelig ansatte, lærere og andre. Tusen takk for ditt bidrag til at vi kan gjøre nettopp det.

Beste hilsen
Tone S. Kaufmann

Takk for din gave!
Kontonummer: 3000.17.41841
Vipps til 89000 - merkes «MF nr. 1»

**VITENSKAPELIG
HØYSKOLE**
Norwegian School of
Theology, Religion and Society